

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danskeren 1

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danskeren 1", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 465. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1848_941-txt-shoot-idm19545.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Det constitutionelle Monarchi med Demokratisk Grundlag.

(Talt herinde i Danske Samfund.)

Vi veed alle, at Søndagen førend *Høiesteret* aabnes om Foraaret, da rider de saakaldte Herolder omkring i Byen og støder i Trompeter, og at det kalder Folk "at ride Herredag ind," men De veed neppe alle, hvad den sæere Talemaade skal betyde; for dels veed de fleste saakaldte dannede og oplyste Folk det ikke heller, og dels har de Høilærde hidtil sædvanlig ruget over hvad de vidste, ligesom Drager over Skatte, saa at selv naar de lovede at oplyse jævne Folk om noget, talde de gjerne saa fremmed, saa høitrvædende og forblømt, at man maatte være lige saa kloge som de, eller lidt til, for at vide, hvad de vilde sige, hvis de kunde snakke *Dansk* og turde røbe den store Hemmelighed, at deres Viisdom havde igrunden kun lidt at betyde. Nu, jeg siger det ikke derfor, jeg har jo selv gaaet i den sorte 466Skole og været omtrent som de andre, og skiøndt jeg nu i 30-40 Aar har arbejdet paa at komme ud af det forhexede *Latinske* og *Tydske* Uvæsen, og blive nogenlunde folkelig og menneskelig igjen, saa har jeg dog naturligviis selv en Rem af Huden endnu; men jeg siger det, fordi det kan vi alle forstaae, at lærer *Dannemænd* ikke igjen med Liv og Lyst at tale deres *eget* Tungemaal, som vi alle veed er *Dansk*, om alle *Danske* Ting, da lærer de heller aldrig meer at forstaae hinanden *ret*, og at lærer *Dannemænd* ikke snart at forstaae hinanden, og at forstaae *Dannekvinderne* med det samme, da gaaer det nødvendig splittergalt herinde, ligesom ude i *Tydskland*, hvor de rives og slaaes om, hvem der skal føre Ordet; for det er en følgelig Sag allevegne, at naar man ikke med *Munden* kan tale sig tilrette, da bruger man *Næverne*, for at gjøre sig tydelig, om ikke for Næstens Hoved, saa dog for hans Sidebeen.

See, derfor er det, at jeg, som De vel har hørt tale om, altid raaber paa det *Danske*, og har i mange Aar stridt for, at vi skulde have os ligesom en *ny Studigaard*, slet ikke *Latinsk* eller *Tydske*, men *Pæredansk*, og at det skulde være herude i *Sorø*, hvor der er Penge Nok til det, og at paa saadan en *Dansk Høiskole*, der skulde hele Landets Ungdom og voxne Mandskab have frit Rykind, og finde veloplyste *Dannemænd* for sig, som var selv hjemme i Mo⁴⁶⁷dersmaalet og i Fædernelandet, og gjorde sig en Fornøielse af at tale muntert og venlig til de Unge, og at underrette dem om alt hvad de havde Lyst til at vide, og da især om gamle *Danmark* og alt hvad der er smukt og godt og gavnligt for *Danske* Folk, saa Ungdommen ogsaa selv kunde lære at tale baade kiønt og tydelig, og, naar det behøvedes, med Fynd og Klem paa reent *Dansk* om alle *Danske* og igrunden om alle *menneskelige* Ting.

Dog, jeg maa bede Dem om Forladelse, jeg kunde snart bredt mig for vidt ud, og De kunde snart tænke, at jeg enten ikke selv vidste, hvad det er at "ride *Herredag* ind," eller at jeg var bange for, De skulde blive ligesaa kloge som jeg. Sagen er imidlertid kortelig den, at for et Par hundrede Aar siden, førend det *Danske Folk* gav sin Konge *Enevolds-Magten*, da havde vi *mange Herrer*, og De veed nok, at Ingen kan tjene *to Herrer*, end sige *mange Herrer* tilpas og til Takke, og at sædvanlig, jo flere Kokke, desværre Suppe, og naar nu alle disse mange Herrer, som kaldte sig "*Rigsraadet*" skulde samles og holde Raad om *fælles* Bedste, der tit blev *Menigmands* Værste, saa kaldtes det en *Herredag*, som det jo ogsaa var for de Herremænd, der sad i Raadet og fandt, at det var en smal Sag at skiære en bred Rem af andres Ryg, men nu har vi, Gudske lov, ikke mere tilbage af al den Herrestads end Talemaaden at ride *Herredag* ⁴⁶⁸ind. Da der imidlertid nu tales saameget om et nyt *Rigsraad*, der skal komme istedenfor *Enevoldsmagten*, og om en *Rigsdag*, der skal staae langt over *Høiesteret*, saa formoder jeg, De vilde gjerne vide, *hvad* det egenlig har at betyde, og om vi nu skal have *mange Herrer* igjen, saa Forskiellen mellem den gamle *Herredag* og den ny *Rigsdag* kun blev den, at vi fik mange *Huusmænd* istedenfor mange *Herremænd* til at raade over os?

Jeg vilde nu ogsaa med stor Fornøielse sige Dem vis og klar Besked om det ny *Rigsraad*, og om den store *Rigsdag* i Kiøbenhavn, der vel ikke rides ind med flyvende Faner og klingende Spil, men *trippes* dog ind i Gaderne af alle dem, der tripper om fra Dør til Dør, for at udbede sig de ærede Vælgeres Stemme, og maae da sagtens støde lidt i Trompet for dem selv, som Folkets bedste Venner og modige Kæmper for "det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag," og jeg vilde saameget hellere sige Dem reen Besked om den tilstundende *Rigsdag*, som De vel veed, jeg kunde selv have Lyst til at give mit Ord i Laget med paa den samme store *Rigsdag*, der, som man siger, skal slaae Hoved paa Sømmet, og dog er jeg for gammel til at trippe om fra Dør til Dør, og jeg har ingen Tænder i Munden, saa Trompeten, om jeg gav mig til at blæse i den, vilde sagtens skratte stygt.

⁴⁶⁹Ja, jeg vilde meget gjerne give Dem et klart Begreb om den forestaaende *Rigsdag* og hvad der skal forhandles, naar jeg bare havde det selv, men det er Sagen, det har jeg ikke, skiøndt det soleklart nok surrer om mig fra alle Kanter at alting herefter skal dreie sig om "det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag" og De hører selv, jeg kan sige Ordene efter, skiøndt det holder lidt haardt, hvad enten jeg nu helst skal ligne denne storartede Talemaade ved et Orlogsskib, der stikker for dybt til at gaee flydende over min Tunge, eller ved et Kastel, der gaer saa høit i Luften, at jeg, som er lidt stakaandet, maa snappe efter Veiret, for nogenlunde at følge med. Jeg tænker ogsaa nok, at naar jeg faaer øvet mig paa det nogle Gange, skal det kunne gaee ganske flydende med "det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag", men

da jeg, ved at høre det mangfoldige Gange, slet ikke er blevet klogere paa, hvad det skal være, saa formoder jeg, det vilde gaae Dem ligesaa, om jeg end sagde det tusinde Gange lige saa flydende, som jeg sagde i min Barndom: tolv tamme Traner med tolv tomme Tønder." Ulykken er nemlig den, at i hele Ramsen "det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag" er der kun to smaa fattige *Danske Ord*, for *Grundlag* er paa *Tydsck* omtrent hvad vi kalder *Grundvold* paa *Dansk*, saa der er kun de to fattige *Danske Ord* "det" og "med" som ikke selv kan sige, hvad "det" er, og om det er ondt eller 470godt, der følger "med", og det var jo dog egenlig, hvad man skulde vide, og hvad man tydelig skulde udtrykke i sin saakaldte "politiske Troesbekiendelse."

See, naar man nu ikke kan andet end *Dansk*, og hører af alle *lærde* og alle *pæne Folk*, at meer kan og maa man ikke forlange af nogen Beiler til Folke-Stemmen, eller Spire til en *Rigsdagsmand*, end at han baade Dag og Nat vil arbeide paa det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag, da tænker man jo sædvanlig, at det maa ligge i ens egen Tungnemhed eller Vankundighed, at man af disse gyldne, dyrebare Ord faaer slet ikke Nys om, hvad det dog egenlig er, man gaaer frugtsommeligt med, og hvorvidt en selv og hele det *Danske Folk* kan være tjent med det, ja, mangen en fristes vel til i sin Troskyldighed at give et dybt Suk, fordi han i sin Barndom ikke har lært andet end *fattig Dansk*, hvormed man nu snart ligesaa lidt kan komme nogen Vei midt i *Kjøbenhavn*, som i *Slesvig-Holsteen* og det store *Tydsckland*; men jeg pleier gjerne at trøste *Danske Folk* med, at de skal ikke sukke saa dybt, men heller lee lidt ad de *lærde* og de *pæne Folk*, som igunden slet ikke er klogere paa det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag, end De eller jeg; men har kun lært af Franskændene at holde gode Miner med slet Spil. Det har jeg nemlig mærket de Godtfolk af for længe siden, thi om man end hverken pleier at regne mig til 471de *lærde* eller til de *pæne Folk*, saa har jeg dog alle mine Dage levet imellem dem, og da jeg hverken har været meget tungnem, eller været bange for at føle Folk paa Tænderne, saa tør jeg nok sige, at hvad de lærde og de pæne Folk veed om det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag, det veed jeg ogsaa, skiøndt jeg strax bekiendte, at hvad jeg veed om det, er saagodt som ingen Ting.

Da jeg imidlertid dog kan lidt *Latin* og *Græsk*, ligesom de lærde Folk, og kan lidt *Tydsck* og *Fransk*, ligesom de pæne Folk, og kan lidt *Engelsk* og *Islandsk* ovenikjøbet, saa vil jeg dog sige Dem hvad jeg veed om det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag, skiøndt naturligviis med det Forord, at De maae ikke vente, deraf at blive stort klogere paa Tingen, end De er, for naar man skal forklare andre hvad man igunden ikke selv forstaaer, da veed De nok, det gaaer enten slet ikke, eller det gaaer dog skævt.

Først maa jeg da bemærke, at "Monarchi" er et gammelt *Græsk Ord*, som paa *Dansk* betyder *Enevolds-Magt*, og vilde derfor selv hos *Grækerne* kun bruges retteligt, hvor der var *Een*, som alene havde at byde og befale over alle Folk i Riget, saadan, som det har været med *Kongen af Danmark*, siden det *Danske Folk* blev kied ad de *mange Herrer*, og overlod 1660 Kong *Frederik den Tredie Enevolds-Magten*, for at alle gode Dannemænd kunde, som ligegode Brødre, nyde ligegod Ret.

Heraf følger da klarlig, at til at faae et *Monarchi* i Danmark, behøves hverken *Rigsraad* eller *Rigsdag*, thi det har vi længe havt, og det har vi, saalænge al Magt og Myndighed i Riget udgaaer fra Kongen alene, saa Hemmeligheden med det Ny, der skal arbeides paa, maa da stikke enten i "demokratisk" eller i "constitutionel". Spørger vi nu først, hvad "demokratisk" er, da er det et selvgjort Ord, men kommer af det græske Ord *Demokrati*, som netop betyder det *Modsatte* af *Monarchi*, betyder *Mangfoldigheds-Magten* ligesom *Monarchi Enevolds-Magten*, saa det er klart, at hvor der er et Demokrati, der er slet intet Monarchi, for hvor Mængden raader for alt, der raader hver Enkelt for intet!

See, hvordan nu alle de Herrer, der vil arbeide paa et *Monarchi* med *demokratisk Grundlag*, vil bære sig ad, for ikke bestandig at rive ned med den ene Haand, hvad de bygger op med den anden, det overgaaer min Forstand, og jeg tør nok sige, ogsaa alle de *lærde* og *pæne Folks Forstand*, thi hvad Hexeri der end for Resten maatte ligge i Ordet "constitutionel", saa kan det jo dog ikke være noget, der gjør det umuelige mueligt, og det hørde dog til, naar *Monarchi* og *Demokrati*, Enevolds-Magten og Mangfoldigheds-Magten, skulde blive til eet i Grunden.

Naar man imidlertid veed, hvad Ordet "constitutionel" er lavet af og lavet til, da seer man strax, at det er hvad man kalder et meget uskyldigt Ord, der gjør, som Per Tot, hverken ondt eller godt, for det er et Ord, *Engelskmændene* og *Franskmændene* har lavet af lidt Kloster-Latin, til at betegne, hvad der stemmede overeens med en vis *Grundlov* som de kaldte *Constitution*, der ligesaa snart kunde være slet, som den kunde være god, og gal som klog, saa det Ord er hos os, selv naar man forstaaer det bedst, et tomt Rum, hvori man kan lægge hvad det skal være, 473et godt Ord til at skjule sin Mening i, men aldeles udeligt til at udtrykke den.

Naar det derfor endelig skulde være Skolemester-Stil, da vilde jeg dog aldrig sige "det constitutionelle Monarchi med demokratisk Grundlag" der er ligesaa urimeligt som udansk, men "den lovfæstede Enevolds-Magt paa Folke-Rettens Grundvold, men dermed kom vi saa ikke videre end vi har været saalænge, da den Danske Konges Enevolds-Magt, som en Gave af Folket, lovfast har hvilet paa *Folke-Rettens Grundvold*, og desuden, saa naar man vil have Danske Folk til at høre efter med Lyst, da maa man aldrig tale dem til i Skolemester-Stil, thi den er de saa kiære ad, som Kat ad Sennep.

Derfor siger jeg her og allevegne, at kommer jeg paa den *Danske* Rigsdag, da vil jeg stræbe at tale *Dansk* i alle Maader, saa baade Ordene og Tankerne er *Danske*, saa Tankerne løber ret om i det *Danske* Hoved og Ordene falder godt i *Danske* Øren, og jeg vil stride for, at vi kan faae en ægte *Dansk Grundlov*, som baade Kongen og Folket kan lyde med Fornøielse, fordi den er til fælles Bedste, og jeg vil stride for, baade at vi kan faae en ægte *Dansk Høiskole i Sorø*, som Kong *Christian den Ottende* har lovet os, og at vi efterhaanden kan blive alt det Vildfremmede og især alt det Vildtydske kvit, som kun alt for længe har forkuet og forkvaklet det *Danske* baade i Mund og Bog, og i alle Maader og i alle Ender, som Ordsproget lyder: al vor Fortræd er *Tydske!*

Ja, kommer jeg paa Rigsdagen, da vil jeg naturligviis især med Munden arbeide paa, hvad jeg især med Pennen, skiøndt det klodsede kun lidt, har arbeidet paa i *fyrretive* Aar, at Alting herinde kan blive saa *Dansk*, saa folkeligt, saa frit og fredeligt, saa dygtigt, saa gavnligt og glædeligt for os alle, ligegode *Danske Brødre* med ligegod Ret, som det i denne Verden er mueligt, og skiøndt Livet er kiært, saa holder jeg 474dog saameget ad gamle *Danmark* og ad det elskelige *Danske Folk*, at naar de ikke kunde blive lykkelige uden jeg skulde lade mig slaae ihjel, saa tænker jeg dog, jeg paa mine gamle Dage vilde sige: i Guds Navn, lad gaae! og saa meget tør jeg sige, at førend jeg skulde give min Stemme til enten at *Dansken* paa nogen Maade kom i *Tydskens Vold*, eller at noget blev Lov, som jeg saa, var til *Danmarks* og det *Danske Folks* Skade, før vilde jeg miste mit Liv!
